

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра фінансів і кредиту

Пігар Таміла Юріївна

ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи на здобуття
ступеня вищої освіти магістр
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Фінанси і кредит з
поглибленим вивченням іноземної мови»

Науковий керівник:
канд. екон. наук, професор Норд Г.Л.

Рецензент:
канд. екон. наук, доц. Міцкевич Н.В.

Миколаїв 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Розвиток української банківської системи в останні роки характеризується періодичними кризовими явищами. При цьому недостатня увага до проблеми якості кредитного портфеля банківських установ позначається як на можливостях банку по відновленню власної кредитної активності в посткризовий період, так і на збереженні стійких обсягів кредитної діяльності при наростанні кризових явищ, які стають характерною особливістю закінчення періоду посткризового відновлення та розвитку української економіки. Так, станом на 01 січня 2019 р. непрацюючі кредити в банківському секторі становили 630767 млн. грн., або 52,8%. Все це обумовлює потребу в дослідженнях, спрямованих на поліпшення якості кредитного портфеля банківських установ у посткризовий період.

Таким чином, актуальність магістерської роботи зумовлена назрілою потребою в дослідженні якості кредитних портфелів українських банків з урахуванням особливостей та проблем післякризового розвитку української економіки.

Питання дослідження якості кредитних портфелів банків знайшли відображення у дослідженнях таких вчених, як Білецька К.В., Бугель Ю.С., Вітлінський В.В., Дзюблюк О.Д., Ільчасов С.М., Карагодова О.О., Криклій О.А., Пасічник І.В., Пашков А.І., Примостка Л.О., Тиркало Р.І., Югай А.С. та інших.

Постановка проблеми. Слід констатувати, що більшість наукових праць українських та зарубіжних дослідників присвячена аналізу окремих аспектів даного питання. Визнаючи важливість та практичну значимість таких напрацювань, підкреслимо, що в цілому відчувається дефіцит комплексних досліджень якості кредитних портфелів та практичних рекомендацій стосовно її підвищення в умовах післякризового розвитку української економіки. Це зумовило вибір теми та структуру дослідження, постановку мети і задач роботи.

Мета та завдання. Метою дослідження є узагальнення теоретико-методологічних засад оцінки якості кредитних портфелів банківських установ

та обґрунтування практичних пропозицій її підвищення в умовах післякризового розвитку української економіки.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути сутність та види кредитного портфеля банків;
- розкрити поняття та критерії якості кредитного портфеля;
- навести характеристику системи управління якістю кредитного портфелю;
- критично оглянути показники якості кредитного портфеля банківської установи;
- проаналізувати методи та сучасні зарубіжні методики оцінки якості кредитного портфеля банківських установ;
- розробити пропозиції щодо розвитку методики оцінки якості кредитного портфеля банків;
- провести аналіз та оцінити структуру кредитного портфелю банківських установ;
- здійснити інтегральну оцінку якості кредитного портфеля банків;
- навести інтерпретацію результатів оцінки якості кредитного портфеля банків та побудувати матриці кредитних рішень;
- розробити та застосувати багатофакторну економетричну модель якості кредитних портфелів;
- обґрунтувати напрями підвищення якості кредитного портфеля.

Основна гіпотеза дослідження. Розвиток та застосування теоретико-методологічних основ оцінки якості кредитних портфелів банківських установ, їх застосування на практиці надасть можливість сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції її підвищення в умовах післякризового розвитку української економіки.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження є сучасні досягнення фінансової науки, зокрема фінансового менеджменту, закордонний та вітчизняний досвід у роботі банківських установ в сфері кредитування. При виконанні дослідження залежно від конкретних

цілей і задач використано наступні методи: метод історичного та логічного аналізу, метод синтезу використано для розкриття теоретичних та методологічних основ дослідження якості кредитних портфелів банків; економіко-статистичний та аналітичний метод, структурний аналіз, графічний метод – для оцінки якості портфелів; абстрактно-логічний метод, ситуаційний аналіз, системний підхід – для обґрунтування комплексу пропозицій щодо підвищення якості портфелів банків.

Методичною базою проведеного наукового дослідження стали матеріали науково-практичних конференцій, дисертацій, науково-аналітичних статей вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сучасних теорій та практик оцінки і підвищення якості кредитних портфелів банківських установ.

Емпіричну базу магістерської роботи склали нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність банківських установ, статистичні дані, література з питань якості їх кредитних портфелів. Вихідною інформацією є публічна фінансова звітність банків та ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. У процесі дослідження отримані наступні наукові результати, які мають елементи новизни та виносяться на захист:

вперше:

– розроблено економетричну модель якості кредитних портфелів. Виявлено, факторами, які впливають на інтегральний показник якості є: питома вага кредитів в національній валюті в портфелі та співвідношення процентних доходів та процентних витрат. На основі результатів апробації моделі встановлено, що для підвищення якості портфелю позичок установам необхідно реалізувати комплекс заходів спрямованих на активізацію кредитних процесів в національній валюті, забезпечення зростання чистого процентного спреду, зменшення проблемних кредитів в активах;

удосконалено:

– трактування сутності кредитного портфелю як структурована за різними критеріями якості сукупність наданих банком кредитів, що відображає

соціально-економічні та грошово-кредитні відносини між банком і його клієнтами щодо забезпечення зворотного руху позикової заборгованості;

дістало подальшого розвитку:

– виявлення особливостей формування кредитних портфелів банків у 2015-2018 р., зокрема встановлено: збільшення обсягів кредитів за умов зменшення їх частки у сукупних активах; продовження процесів трансформації структури портфелів на користь кредитів суб'єктам господарювання, позик в національній валюті; банки не проводили агресивну кредитну політику;

– розробка пропозицій щодо підвищення якості портфеля позичок на основі матриці обґрунтування кредитних рішень, яка враховує результати інтегральної оцінки якості портфеля та тенденції зміни обсягу кредитування.

Висновки, розробки і пропозиції, які містяться у проведеному магістерському дослідженні, мають важливе практичне значення і розширюють та поглиблюють методичну базу оцінки та підвищення якості кредитних портфелів банківських установ.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох глав, висновків, списку використаних джерел із 60 найменувань та 1 додатку. У першій главі проведено огляд літератури з теоретичних основ дослідження якості кредитних портфелів банків. У другій – розглянуто та розроблено пропозиції щодо розвитку методології оцінки якості портфеля. У третій – наведено емпіричні результати оцінки якості кредитних портфелів банківських установ. У четвертій – здійснено інтерпретацію емпіричних результатів та розроблено пропозиції щодо підвищення якості кредитних портфелів.

Основний зміст викладено на 94 сторінках тексту та включає в себе 28 таблиць та 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, його методи та інформаційну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «Огляд літератури з теоретичних основ дослідження якості кредитного портфеля банківських установ» розглянуто сутність та види кредитного портфеля банків, розкрито поняття та критерії якості кредитного портфеля, наведено характеристику системи управління якістю кредитного портфелю.

Дослідивши наукові підходи щодо трактування сутності кредитного портфеля було сформоване власне визначення. Кредитний портфель – це структурована за різними критеріями якості сукупність наданих банком кредитів, що відображає соціально-економічні та грошово-кредитні відносини між банком і його клієнтами щодо забезпечення зворотного руху позикової заборгованості.

Існують наступні типи кредитного портфеля: портфель доходу, портфель ризику, збалансований портфель. Слід зазначити, що ризиковий портфель характеризується підвищеним рівнем прибутковості при високому рівні ризику, тоді як, у портфелі доходу рівень прибутку є нижчим, однак й кредитні ризики є мінімальними. Збалансований кредитний портфель являє собою сукупність банківських кредитів та має структуру і фінансові характеристики, що лежать в межах вибору найбільш ефективного вирішення поєднання ризику і прибутковості [10, с. 34]. Окрім типів кредитного портфеля, при дослідженні його класифікаційних ознак, доцільно виокремлювати й його види.

Якість кредитного портфеля банку визначається його властивістю забезпечити максимально можливу процентну прибутковість кредитних операцій при допустимих рівнях ліквідності та кредитного ризику. У загальному вигляді ризик, прибутковість та ліквідність є суттєвими властивостями якості будь-якого портфеля активів, який формується банком.

Як показав ряд досліджень, розвитку фінансової кризи сприяли обставини та фактори, характерні для української економіки, а саме: накопичення зовнішньої заборгованості; неадекватне зростання обсягів кредитних операцій; недостатня відповідальність та кваліфікація банківських

керівників і фахівців; зростання кредитування пов'язаних осіб та бізнесу власників банків та інші.

Основною метою діяльності банків, при формуванні кредитного портфеля є підвищення вартості кредитної організації за допомогою збільшення фінансової стійкості. У посткризових умовах у банків сформувалися додаткові цілі: необхідність отримання високих процентних доходів; збільшення реальної вартості і якості портфеля; зменшення кредитного ризику портфеля, за допомогою максимізації його якості; збільшення прибутковості кредитного портфеля.

Мета управління якістю кредитного портфеля банку полягає в тому, щоб організувати ефективно надання кредитів позичальникам, тобто забезпечити: оптимальний рівень кредитного ризику; ліквідність, яка задовольняє вимогам НБУ; отримання прибутку за кредитними операціями в розмірі, передбаченому договорами. Ця мета буде досягнута за умови вирішення відповідних завдань: системна організація управління якістю кредитного портфеля; своєчасне виявлення основних факторів зовнішнього середовища; забезпечення постійного моніторингу індикаторів якості кредитних операцій банку.

Система управління якістю кредитного портфеля передбачає її організацію на певних принципах, використання специфічного механізму. Вважаємо, що для забезпечення ефективного управління якістю кредитного портфеля необхідно керуватися науковими принципами його організації. Дані принципи, у своїй сукупності, утворюють концепцію ефективного управління якістю кредитного портфеля, наявність якої в банку має величезне практичне значення.

У загальному вигляді, механізм управління якістю кредитного портфеля, можна представити у вигляді взаємопов'язаних елементів – методи, інструменти, нормативно-правове забезпечення, інформаційне забезпечення тощо.

Організовуючи управління якістю кредитного портфеля, необхідно застосовувати специфічні наукові методи. У процесі управління кредитним

ризиком основними методами є: страхування, хеджування, лімітування, диверсифікація кредитних операцій тощо.

У другому розділі «Методологія оцінки якості кредитного портфеля» критично оглянути показники якості кредитного портфеля банківської установи, проаналізовано методи та сучасні зарубіжні методика оцінки якості кредитного портфеля банківських установ, розроблено пропозиції щодо розвитку методика оцінки якості кредитного портфеля банків.

Узагальнені результати досліджень різних відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-фінансистів свідчать, що використовуються такі критерії якості кредитного портфеля банку: ризикованість кредитної діяльності; ліквідність; прибутковість; проблемність кредитного портфеля; забезпеченість кредитних вкладень; кредитна активність банку; оборотність кредитного портфеля; ефективність кредитної діяльності банку. Разом з тим, з огляду на розглянуті раніше принципи формування показників якості, доцільно обмежити число критеріїв якості кредитного портфеля основними з них, до числа яких слід віднести – прибутковість, ліквідність, ризик.

У міжнародній банківській практиці оцінки якості кредитного портфеля широко використовується такий інструмент, як рейтинг. Він здійснюється на базі даних агрегатних показників та критеріїв. Рейтинг дозволяє класифікувати банки за якістю їх кредитних портфелів та за іншими ознаками.

Більш об'єктивною є інтегральна оцінка, яка враховує сукупність чинників із застосуванням прийнятих сьогодні критеріїв якості кредитного портфеля. Запропоновано алгоритм розрахунку інтегрального показника якості портфеля на основі середньозважених оцінок рівня окремих критеріїв. Основне призначення інтегральної оцінки – аналіз та порівняння якості кредитного портфеля окремого банку, що дозволяє оцінити його стан на банківському ринку країни або динаміку якісних характеристик його кредитного портфеля.

Для оцінки якості кредитного портфеля банківських установ необхідно:

1. Провести аналіз та надати оцінку структурі кредитного портфелю банківських установ

2. Оцінити якість кредитного портфеля банків із застосуванням інтегрального показника.

Відповідно, перший етап передбачає:

– Аналіз обсягів кредитних портфельів найбільших банків на 01.01.2019 р. та вибір банківських установ для подальшої оцінки якості їх кредитного портфеля.

– Аналіз динаміки активів п'яти комерційних банків у 2015-2018 р.

– Аналіз динаміки кредитних портфельів банківських установ.

– Розрахунок та вивчення частки кредитних портфельів в загальній сумі банківських активів установ.

– Оцінка структури кредитів за суб'єктами господарювання та фізичними особами.

– Оцінка структури кредитів за видами валют.

Другий етап передбачає:

– Розрахунок та оцінка показників дохідності кредитних портфельів.

– Розрахунок та оцінка показників ризиків кредитних портфельів.

– Розрахунок та оцінка показників ліквідності кредитних портфельів.

– Формування інтегрального показника якості кредитних портфельів банківських установ та його оцінка.

Третій етап передбачає формування зальних висновків за результатами оцінки якості кредитного портфеля, що створить необхідне підґрунтя для розробки науково-обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення кредитної політики банківських установ.

У третьому розділі «Емпіричні результати оцінки кредитного портфеля» проведено аналіз та оцінено структуру кредитного портфелю банківських установ, здійснено інтегральну оцінку якості кредитного портфеля банків.

Проведено аналіз кредитного портфелю банків, що входять до групи найбільших банків з портфелями більше 10 млрд. грн.: ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Райффайзен банк Аваль», ПАТ «Альфа банк», ПАТ «Перший Український міжнародний банк», ПАТ «Південний». Їх сукупний кредитний

портфель зріс у 2015-2018 рр. з 101,8 млрд. грн. до 168,1 млрд. грн., або на 65,17%.

Частка кредитів у сукупних активах п'яти банків скоротилася у 2015-2018 рр. з 65,76% до 50,72% (табл. 1). Суттєве її зменшення забезпечили ПАТ «ПУМБ» (з 72,90% до 46,02%), ПАТ «Альфа банк» (з 69,79% до 46,68%). Слід наголосити, що якщо частка кредитів у активах більше 70%, то можна вважати, що банк проводить «агресивну» кредитну політику. Отже, за наведеними розрахунками на 01.01.2019 р. жоден банк не проводить агресивну кредитну політику. Хоч, у 2015 р. три банки з п'яти проводили таку політику (ПАТ «Альфа банк», ПАТ «ПУМБ», ПАТ «Південний»).

Таблиця 1

Частки кредитних портфелів в загальній сумі банківських активів у 2015-2019 р., % (станом на 1 січня)

Банки	2015	2016	2017	2018	2019
ПАТ «Укргазбанк»	47,72	33,76	37,75	48,52	48,94
ПАТ «Райффайзен банк Аваль»	63,39	49,32	50,01	47,69	56,90
ПАТ «Альфа банк»	69,79	64,83	65,79	48,70	46,68
ПАТ «ПУМБ»	72,90	69,83	55,57	46,67	46,02
ПАТ «Південний»	71,76	61,61	65,74	58,55	58,44
Разом	65,76	54,64	52,47	48,92	50,72

В активах ПАТ «Укргазбанк» кредитний портфель у 2015-2018 р. займав найменшу частку, ніж у інших банках, що аналізуються, в межах 33,76%-48,94%. Це свідчить, що кредитування для цієї установи не є пріоритетним напрямом діяльності. Банк активно почав розвивати інші напрями діяльності (розрахунково-касове обслуговування, депозитарні операції, інвестиційні послуги).

Обсяги кредитів суб'єктам господарювання по п'яти банкам зросли з 83,2 млрд. грн. до 139,7 млрд. грн., або на 67,77%. Корпоративний кредитний портфель банківських установ переважно представлено короткостроковими кредитами, які залучають підприємства для забезпечення поточної діяльності та

поповнення обігових коштів. Обсяги позичок фізичним особам зросли з 18,5 до 28,4 млрд. грн., або на 53,48%. ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Райффайзен банк Аваль» та ПАТ «Південний» повністю орієнтовані на кредитування юридичних осіб. В середньому у 2015-2018 рр. позики суб'єктам господарювання в загальній сумі кредитів становили відповідно: 91,56%; 81,03%; 97,83%. Обсяги сукупного кредитування у національній валюті зросли з 51,5 млрд. грн. до 103,5 млрд. грн., майже в 2 рази. Частка кредитів в національній валюті по п'яти банкам у 2015-2018 р. зросла з 50,65% до 61,59%. Кредити в іноземній валюті скоротилися по п'яти банкам з 3,1 до 2,3 млн. дол., або на 26,82%.

Інтегральна оцінка якості кредитного портфеля банків свідчить, що ПАТ «Укргазбанк» та ПАТ «Райффайзен банк Аваль» протягом усього терміну мають досить високу якість. Середні значення інтегрального показника становили 11 та 13 балів (рис. 1).

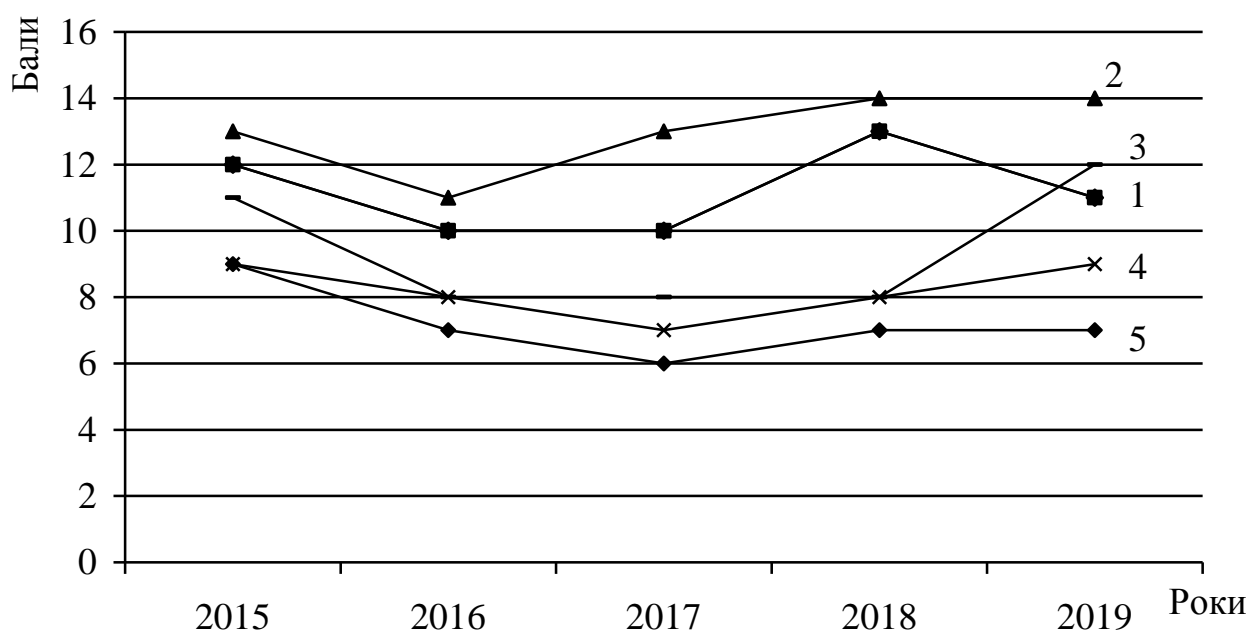

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника якості кредитного портфеля банківських установ (станом на 1 січня)

1 – ПАТ «Укргазбанк»;	4 – ПАТ «ПУМБ»;
2 – ПАТ «Райффайзен банк Аваль»;	5 – ПАТ «Південний».
3 – ПАТ «Альфа банк»;	

Найбільш складна ситуація у ПАТ «Південний». За весь період, що

аналізується, середнє значення становило 7. Переважно, це пояснюється низкою прибутковості та ліквідністю кредитного портфелю. Особливо слід звернути увагу на норматив Н9, по якому банк не набрав балів взагалі. Краще ситуація у ПАТ «ПУМБ», середнє значення становило 8. Хоча на 01.01.2019 значення інтегрального показника становило 9 балів. Динаміка якості переважно пояснюється ліквідністю кредитного портфелю банку. Банк не виконував Н9 взагалі. ПАТ «Альфа банк» має середнє значення інтегрального показника 9 балів. Періодично у банку були проблеми з ліквідністю, прибутковістю кредитного портфелю, але вони компенсувалися успіхами у розвитку інших складових якості портфелю. Особливо слід відзначити високу якість на 01.01.2019, коли значення інтегрального показника становило 9 балів.

У четвертому розділі «Інтерпретація емпіричних результатів та розробка рекомендацій щодо підвищення якості кредитного портфеля банків» наведено інтерпретацію результатів оцінки якості кредитного портфеля банків та побудовано матриці кредитних рішень, розроблено та застосовано багатофакторну економетричну модель якості кредитних портфелів, обґрунтовано напрями підвищення якості кредитного портфеля.

Плани банку в області розширення або скорочення кредитних операцій необхідно здійснювати в залежності від плану з управління кредитним портфелем в цілому. На основі розробленої матриці кредитних рішень, яка ґрунтується на аналізі співвідношення зростання, зниження, стабілізації кредитного портфеля та рівня його якості, можна вибирати заходи щодо підвищенню якості кредитного портфеля.

Так, ПАТ «Південний» знаходиться в розділі П.3 (табл. 2). Отже, присутня негативна тенденція в кредитній діяльності банку. Необхідно переглянути положення, що стосуються управління якістю кредитного портфеля; переглянути положення, що регулюють надання кредитів та розширення кредитної діяльності без втрати якості кредитного портфеля. Крім того, необхідно проводити заходи, що забезпечують достатню ліквідність та максимальну прибутковість кредитних операцій, а також заходи, що спрямовані

на зниження кредитного ризику.

Таблиця 2

Матриця кредитних рішень банку щодо забезпечення високої якості кредитного портфеля (станом на 1 січня 2019)

Якість кредитного портфелю	Розділи		
1. Висока	I.1 ПАТ «Райффайзен банк Аваль», ПАТ «Альфа банк»	II.1	III.1
2. Середня	I.2 ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «ПУМБ»	II.2	III.2
3. Низька	I.3	II.3 ПАТ «Південний»	III.3

Результати аналізу економетричної моделі показують, що для банків, факторами, які впливають на якість кредитних портфелів є: питома вага кредитів в національній валюті в портфелі та співвідношення процентних доходів та процентних витрат.

Остаточне економетричне рівняння має вид:

$$y = 4,130 + 0,078x_3 + 0,675x_4,$$

де: y – інтегральний показник якості кредитного портфеля;

x_3 – питома вага кредитів в національній валюті в портфелі (відображає структуру портфелів за видами валют);

x_4 – співвідношення процентних доходів та процентних витрат; (характеризує рентабельність кредитних операцій).

Банки можуть підвищити якість кредитного портфелю через збільшення частки кредитів в національній валюті та співвідношення процентних доходів і процентних витрат. Це пояснюється тим, що установи, які активно кредитують в національній валюті, мають менші кредитні ризики від коливання курсу валют, відповідно менше формують резервів. Крім того, як показує практика досить прогнозовано та якісно обслуговуються позички в гривні. Вплив співвідношення процентних доходів і процентних витрат показує, що досить

дешева ресурсна депозитна база надає можливість сформувати необхідні передумови для надання кредитів під менші відсотки, але це забезпечує залучення більше платоспроможних та стабільних у фінансовому плані клієнтів, кредитувати менш ризикові проекти.

За результатами економетричного моделювання можна виділити три напрямів вдосконалення діяльності банківських установ. Зокрема, активізація кредитних процесів в національній валюті, забезпечення зростання чистого процентного спреду, зменшення проблемних кредитів в активах. Для зниження ризиків кредитного портфеля повинні застосовуватися заходи як на рівні управління ризиком кредитного портфеля в цілому, так і на рівні конкретного позичальника. Ці заходи повинні постійно вдосконалюватися, зокрема у напрямках розробки та застосування методик, інструкцій, норм та правил щодо зниження (обмеження) кредитного ризику; резервування на випадок виникнення втрат; лімітування кредитних операцій; диверсифікації кредитного портфеля; організації внутрішньобанківського контролю за ризиками тощо.

ВИСНОВКИ

В роботі узагальнено теоретико-методологічні засади оцінки якості кредитних портфелів банківських установ та обґрунтовано практичні пропозиції її підвищення в умовах післякризового розвитку української економіки. Отримано наступні висновки:

1. Дослідивши наукові підходи щодо трактування сутності кредитного портфеля було сформоване власне визначення. Кредитний портфель – це структурована за різними критеріями якості сукупність наданих банком кредитів, що відображає соціально-економічні та грошово-кредитні відносини між банком і його клієнтами щодо забезпечення зворотного руху позикової заборгованості.

2. Якість кредитного портфеля банку визначається його властивістю забезпечити максимально можливу процентну прибутковість кредитних операцій при допустимих рівнях ліквідності та кредитного ризику. У

загальному вигляді ризик, прибутковість та ліквідність є суттєвими властивостями якості будь-якого портфеля активів, який формується банком.

3. Мета управління якістю кредитного портфеля банку полягає в тому, щоб організувати ефективне надання кредитів позичальникам, тобто забезпечити: оптимальний рівень кредитного ризику; ліквідність, яка задовольняє вимогам НБУ; отримання прибутку за кредитними операціями в розмірі, передбаченому договорами.

4. Узагальнені результати досліджень різних відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-фінансистів свідчать, що використовуються такі критерії якості кредитного портфеля банку: ризикованість кредитної діяльності; ліквідність; прибутковість; проблемність кредитного портфеля; забезпеченість кредитних вкладень; кредитна активність банку; оборотність кредитного портфеля; ефективність кредитної діяльності банку. Разом з тим, з огляду на розглянуті раніше принципи формування показників якості, доцільно обмежити число критеріїв якості кредитного портфеля основними з них, до числа яких слід віднести – прибутковість, ліквідність, ризик.

5. У міжнародній банківській практиці оцінки якості кредитного портфеля широко використовується такий інструмент, як рейтинг. Він здійснюється на базі даних агрегатних показників та критеріїв. Рейтинг дозволяє класифікувати банки за якістю їх кредитних портфелів та за іншими ознаками.

6. Більш об'єктивною є інтегральна оцінка, яка враховує сукупність чинників із застосуванням прийнятих сьогодні критеріїв якості кредитного портфеля. Запропоновано алгоритм розрахунку інтегрального показника якості портфеля на основі середньозважених оцінок рівня окремих критеріїв. Основне призначення інтегральної оцінки – аналіз та порівняння якості кредитного портфеля окремого банку, що дозволяє оцінити його стан на банківському ринку країни або динаміку якісних характеристик його кредитного портфеля.

7. Проведено аналіз кредитного портфелю п'яти банків, що входять до групи найбільших банків з портфелями більше 10 млрд. грн. Їх сукупний

кредитний портфель зріс у 2015-2018 рр. до 168,1 млрд. грн., або на 65,17%. Частка кредитів у сукупних активах п'яти банків скоротилася до 50,72%. Жоден банк не проводить агресивну кредитну політику. Обсяги кредитів суб'єктам господарювання по п'яти банкам зросли на 67,77%, позичок у національній валюті зросли з 51,5 млрд. грн. до 103,5 млрд. грн., майже в 2 рази. Частка кредитів в національній валюті по п'яти банкам у 2015-2018 р. зросла з 50,65% до 61,59%. Кредити в іноземній валюті скоротилися по п'яти банкам з 3,1 до 2,3 млн. дол., або на 26,82%.

8. Інтегральна оцінка якості кредитного портфеля банків свідчить, що ПАТ «Укргазбанк» та ПАТ «Райффайзен банк Аваль» протягом усього терміну мають досить високу якість. Найбільш складна ситуація у ПАТ «Південний». За весь період, що аналізується, середнє значення становило 7. Переважно, це пояснюється низкою прибутковості та ліквідністю кредитного портфелю. Особливо слід звернути увагу на норматив Н9, по якому банк не набрав балів взагалі.

9. Плани банку в області розширення або скорочення кредитних операцій необхідно здійснювати в залежності від плану з управління кредитним портфелем в цілому. На основі розробленої матриці кредитних рішень, яка ґрунтується на аналізі співвідношення зростання, зниження, стабілізації кредитного портфеля та рівня його якості, можна вибирати заходи щодо підвищенню якості кредитного портфеля.

10. Результати аналізу економетричної моделі показують, що для банків, факторами, які впливають на якість кредитних портфелів є: питома вага кредитів в національній валюті в портфелі та співвідношення процентних доходів та процентних витрат. Банки можуть підвищити якість кредитного портфелю через збільшення частки кредитів в національній валюті та співвідношення процентних доходів і процентних витрат.

11. За результатами економетричного моделювання можна виділити три напрямів вдосконалення діяльності банківських установ Зокрема, активізація кредитних процесів в національній валюті, забезпечення зростання чистого

процентного спреду, зменшення проблемних кредитів в активах. Для зниження ризиків кредитного портфеля повинні застосовуватися заходи як на рівні управління ризиком кредитного портфеля в цілому, так і на рівні конкретного позичальника.

АНОТАЦІЯ

Пігар Т.Ю. Якість кредитного портфеля банківських установ. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Магістерську роботу присвячено узагальненню теоретико-методологічних засад оцінки якості кредитних портфелів банківських установ та обґрунтуванню практичних пропозицій її підвищення в умовах післякризового розвитку української економіки.

Розглянуто сутність та види кредитного портфеля банків. Розкрито поняття та критерії якості кредитного портфеля. Наведено характеристику системи управління якістю кредитного портфелю.

Критично оглянуто показники якості кредитного портфеля банківської установи. Проаналізовано методи та сучасні зарубіжні методики оцінки якості кредитного портфеля банківських установ. Розроблено пропозиції щодо розвитку методики оцінки якості кредитного портфеля банків.

Проведено аналіз та оцінено структуру кредитного портфелю банківських установ. Здійснено інтегральну оцінку якості кредитного портфеля банків.

Наведено інтерпретацію результатів оцінки якості кредитного портфеля банків та побудовано матриці кредитних рішень. Розроблено та застосовано багатofакторну економетричну модель якості кредитних портфелів. Обґрунтовано напрями підвищення якості кредитного портфеля.

Ключові слова: кредитний портфель, якість, критерії якості, інтегральна оцінка якості, модель якості кредитних портфелів.

ANNOTATION

Pigar T.Yu. Credit portfolio quality of banking institutions. – Manuscript.

Master's work to obtain an education and qualification level of a Master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2019.

The master's thesis is devoted to the generalization of theoretical and methodological principles for assessing the quality of credit portfolios of banking institutions and to substantiate practical proposals for its improvement in the post-crisis development of the Ukrainian economy.

The essence and types of loan portfolios of banks are considered. The concept and criteria of a loan portfolio quality are revealed. The characteristics of the quality management system of the loan portfolio are presented.

The quality indicators of the quality of a bank's loan portfolio have been critically examined. The methods and modern foreign methods of assessing the quality of the loan portfolio of banking institutions are analyzed. Proposals on the development of methodology for assessing the loan portfolio quality are developed.

The analysis and evaluation of the loan portfolio structure of banking institutions was conducted. An integrated assessment of the loan portfolio quality is carried out.

The interpretation of the results of the loan portfolio quality assessing is presented and the matrix of credit decisions is constructed. The multi-factor econometric model of loan portfolios quality was developed and applied. The directions of improving of the loan portfolio quality are substantiated.

Keywords: loan portfolio, quality, quality criteria, integral quality assessment, quality model of loan portfolios.